

➤ Tradycyjnym już, ciągłym bardzo ważnym obszarem działania w tym roku było również współpraca i współdziałanie w rozwijaniu różnych form działalności z pięcioma szkołami podstawowymi i średnimi. Ze szczególną aktywnością członkowie naszego koła włączyli się do organizacji ob-

chodów 65 rocznicy powstania XVIII LO im. Jędrzeja Śniadeckiego i 75 rocznicy bitwy o Monte Cassino w XVII Gimnazjum im. bohaterów tej bitwy. Wyjątkowo aktywnie włączyła się również młodzież tej szkoły, uświetniając tę uroczystość wspaniałe przygotowanym montażem patriotycznej poezji. W przeddzień tej uroczystości, przy sztandarze szkoły spotkał się z dyrektorem Gimnazjum Panią Moniką GORZKIEWICZ – OW CZARZ Prezes Zarządu Wojewódzkiego kol. ppłk Ryszard Gąsiorek. A w przeddzień 65 rocznicy powstania XVIII LO z dyrektorem tej szkoły Panią Moniką ANTOSIAK spotkał się zarząd koła na czele z prezesem kol. st. chor. sztab. Zenonem Pawłowskim.

Wojewoda łódzki Pan Zbigniew RAU swoją decyzją usunął ze Szkoły, Podstawowej 173 jej patrona 1 Dywizję im. Tadeusza Kościuszki. W ten sposób, jako przedstawiciel władz Państwa Polskiego w województwie łódzkim uznał; żołnierzy 1 Dywizji Piechoty Wojska Polskiego, którzy bohatersko walczyli na całym szlaku bojowym od Lenino do Berlina, pomagali w walce Powstańcom Warszawskim, wyzwolali Warszawę, zdobywali Wał Pomorski i twierdzę Kołobrzeg oraz jako jedyni polscy żołnierze w II wojnie światowej walczyli na ulicach Berlina za-

niegodnych miana patrona Szkoły. W związku z tą haniebną, wyjątkową szkodliwą wychowawczo decyzją, prezes zarządu koła kol. Zenon Pawłowski i członek Zarządu Wojewódzkiego odpowiedzialny za kontakty i współpracę ze szkołami kol. Jan Rycek spotkali się z dyrektorem tej szkoły Panią Bożeną BIENIEK. Członkowie koła wzięli udział w przygotowaniu i przebiegu uroczystości odsłonięcia POMNIKA BOJOWNIKÓW WOLNOŚCI w miejscu straceń w latach 1906-1908, usytuowanym na usypanym „Wzgórzu Niepodległości” w miejscu dawnej rosyjskiej strzelnicy w parku na Zdrowiu. Byli również uczestnikami uroczystości z okazji 79 rocznicy Zbrodni Katyńskiej i 74 rocznicy wyzwolenia Łodzi z pod okupacji niemieckiej. Wzięli aktywny udział w akcji wyborczej do Parlamentu Unii Europejskiej. Uczestniczyli w spotkaniu z kandydatem do Parlamentu Panem Markiem Belką, w którym uczestniczył również gen. Dukaczewski i łódzcy członkowie SLD.

W związku z utratą dotychczasowego lokalu, zarząd koła zorganizował spotkanie z wiceprezydentem Łodzi Panem Tomaszem Treła celem uzyskania pomocy władz miasta w uzyskaniu stałych lokali i zapewnienia dobrych warunków do pracy wszystkich kół w Łodzi. Bowiem ich działalność społeczna jest bardzo dobrze oceniana przez władze i mieszkańców miasta. Ponadto zarząd koła zorganizował dotychczas cztery zebrania koła, podczas których wszyscy członkowie koła mieli możliwość wysłuchania ciekawych wykładów i informacji oraz przedyskutowania kolejnych, ważnych zamierzeń. Nie zapominamy również o naszych kolegach w podeszłym wieku, niedołączonych i chorych. odwiedzamy ich w domach mieszkalnych, w szpitalach i domach opieki. Ostatnio np. zarząd koła odwiedził naszego kolegę-weterana ZZWP płk Władysława Bobowskiego w nowym domu Seniora.

Marian Anysz

OPINIE

Wypowiedzi w tej rubryce pozostają własnością ich autorów i redakcja nie ponosi odpowiedzialności za ich treść.

INSTRUKTORZY ZHP W ŻOŁNIERSKICH MUNDURACH.

Współpraca harcerzy – instruktorów z polskimi formacjami wojskowymi to najpiękniejsze i najbardziej chlubne karty historii ZHP w Polsce. Ich obecność widać tam, gdzie mieli do czynienia z obroną i dobrem Ojczyzny. Polscy harcerze i instruktorzy, dawali wówczas świadectwo postaw patriotycznych, co szczególnie uwidoczniło się w walce o odzyskanie niepodległości, obronie granic Państwa i później, w okresie okupacji oraz na frontach II wojny światowej. Historia wykazała, że każdorazowo powierzone im zadania wykonywali z należytą dokładnością i z ogromnym poświęceniem. Po zakończeniu działań wojennych instruktorzy ZHP aktywnie włączyli się w proces odbudowy harcerstwa. Jednak wychowywania młodzieży harcerskiej nawiązującego do tradycji przedwojennych, nie akceptowały ówczesne władze PRL-owskie. W 1950 r., związek został przekształcony w Organizację Harcerską Związku Młodzieży Polskiej, by następnie przyjąć nazwę Organizacji Harcerskiej Polski Ludowej. W 1956 r. przywrócono tradycyjną strukturę organizacyjną, krzyż i harcerską lilijkę, a także hymn. Starano się zachować typowe dla harcerstwa działania i zwyczaje. Jednak pod naciskiem władz, co raz bardziej ulegały one politycznym modyfikacjom. W codziennej pracy drużyn bywało jednak różnie, nie wszystkie zmiany były w pełni realizowane. Do pracy harcerskiej, kilka lat później (od 1960 r.), włączyli się instruktorzy w żołnierskich mundurach. Organizowali obozy szkoleniowe, szkolili młodszą kadre, opiekowali się drużynami harcerskimi i prowadzili obozy harcerskie, a także byli współorganizatorami manewrów techniczno-obronnych. Harcerstwo to system wychowawczy, realizowany metodą harcerskiego wychowania, z takimi elementami jak: zajęcia w terenie, pełna dobrowolność uczestnictwa, udział we współzawodnictwie. Do procesu wychowawczego aktywnie włączyły się utworzone początkowo przy uczelniach wojskowych, a następnie w jednostkach wojskowych Wojskowe Kręgi Instruktorskie Związku Harcerstwa Polskiego (WKI ZHP).

WKI ZHP to były kręgi skupiające w swych szeregach instruktorów –

kadre zawodową, podchorążych, kadetów i żołnierzy zasadniczej służby wojskowej, będących początkowo organizatorami obozów szkoleniowych, by w następnych latach znacznie poszerzyć zakres swej działalności. W trakcie zajęć z harcerzami prowadzono intensywne zajęcia specjalnościowe i szkolono młodszą kadre harcerską. Początki działalności WKI ZHP sięgają lat 1960-tych, a zakończyły w 1990 r. Podejmowano wówczas w tej dziedzinie wiele inicjatyw harcerskich, ograniczając się jednak do danego regionu (np. Wielkopolski). Wypracowywano pewien styl pracy, zadania i ich miejsce w strukturze ZHP. Próbę ukierunkowania działalności WKI ZHP na szczeblu centralnym podjęto na naradzie aktywny WKI w Szczecinie 18 czerwca 1966 r., gdzie opracowano list Główniej Kwatery ZHP i Sekretariatu Rady Młodzieżowej WP skierowany do instruktorów ZHP w mundurach wojskowych oraz do ogniw i Instancji Związku w sprawie rozwoju i umacniania działalności WKI. Kolejną próbą uregulowania pracy WKI było odbyte w Warszawie (w 1971 r.), spotkanie działaczy WKI. Przyjęto wówczas projekt zasad działania WKI ZHP i inne dokumenty programowe.

Dopiero „Instrukcja Rady Młodzieżowej WP” z lutego 1974 r. określiła zasady organizacji kręgów. WKI ZHP można było otąd powołać na podstawie uchwały zarządu organizacji młodzieżowej danej jednostki wojskowej lub uczelni wojskowej, za zgodą dowództwa tych instytucji. Krąg instruktorski tworzone w porozumieniu z terenową instancją komendy chorągwi ZHP lub hufca. Zgodę na powołanie WKI wyrażano wówczas, gdy gotowość pracy w kręgu zgłosiło co najmniej 5 żołnierzy instruktorów ZHP. Spośród siebie wybierali kierownika kręgu (w latach następnych – komendanta kręgu). Rozwiązanie WKI mogło nastąpić w wyniku uchwały zarządu organizacji młodzieżowej JW, uczelni lub szkoły w porozumieniu z dowództwem JW oraz instancją ZHP. WKI nie prowadziły samodzielnej gospodarki materiałowo-finansowej.

Przeczytniej, ale w nieco innej formie i zmienionej sytuacji politycznej, określały działalność WKI ZHP, „Wytoczne Rady Młodzieżowej Wojska Polskiego” z 6 kwietnia 1982 r. i następny dokument z 1 marca 1983 r. Ten dokument określał, że WKI ZHP można powołać z inicjatywy instruktorów ZHP pełniących czynną służbę wojskową (kadry zawodowej, słuchaczy szkół i żołnierzy służby zasadniczej) z inicjatywy kome-

dy ZHP, po akceptacji Rady Młodzieżowej odpowiedniego szczebla (brygady, korpusu, rodzaju wojsk) i po uzyskaniu zgody dowódcztwa danej JW. Decyzja ta była ogłaszana w rozkazie komendy hufca ZHP. WKI powoływano, gdy gotowość pracy w kręgu wyrażało co najmniej 6 żołnierzy instruktorów. Najwyższą władzą kręgu była zbiórka sprawozdawczo-wyborcza, zwoływana raz na dwa lata. Określano na niej program działalności kręgu na okres następnej kadencji i wybierano radę kręgu, w tym komendanta. Członkowie WKI mogli kandydować do władz ZHP za zgodą dowódcy jednostki lub uczelni wojskowej. W początkach swego istnienia podstawowym celem, jaki sobie stawiały WKI, był udział w realizacji programu ZHP, poprzez udzielanie pomocy kadrcie pedagogicznej i ogniom ZHP w procesie wychowania młodzieży oraz upowszechniania doświadczeń organizacji SZMW, w działaniu na rzecz przygotowania obronnego młodzieży w środowisku harcerskim. Wytyczone zadania zamierzano osiągnąć poprzez „Wytyczne Rady Młodzieżowej Wojska Polskiego w sprawie zasad działania Wojskowych Kręgów Instruktorskich Związku Harcerstwa Polskiego w Siłach Zbrojnych PRL z dnia 6 kwietnia 1982 r.”, polegające np. na:

- udzielaniu pomocy w kształceniu młodzieży harcerskiej,
- bezpośrednim udziale w działalności drużyn, szczeptów, związków drużyn,
- prowadzeniu szkolenia w dziedzinie powszechnej samoobrony,
- udzielaniu pomocy instruktorskiej w działalności drużyn specjalnościowych,
- upowszechnianiu problematyki patriotyczno-obronnej,
- popularyzowaniu służby wojskowej i szkolnictwa wojskowego

Prezydium Rady Młodzieżowej WP w zmienionej sytuacji politycznej lat 1980-tych zaistniałej w Polsce, swą uchwałą poszerzyło zakres działania WKI ZHP poprzez realizację programu patriotyczno-obronnego wychowania dzieci i młodzieży środowiska cywilnego, w tym m.in. do:

- pogłębienia świadomości historycznej
- pozyskiwania do pracy w WKI ZHP nowych instruktorów,
- zapoznawania z programem działania WKI ZHP
- powołania do życia w klubach garnizonowych drużyn harcerskich i zuchowych
- powołania opiekuna WKI – żołnierza zawodowego będącego instruktorem ZHP,
- organizowania biwaków i rajdów dla dzieci, turniejów, choinek
- udzielania pomocy osobom starszym i samotnym.

Z przedstawionych programów działania wynika ogromna troska wojskowych instruktorów ZHP o przeszkolenie harcerzy w zakresie obronności, ale w połączeniu z zabawą, czynnym wypoczynkiem jak również z popularyzowaniem służby wojskowej i szkolnictwa wojskowego.

Celem usprawnienia działalności kręgów instruktorskich w wojsku, powołano do życia komisje koordynacyjne WKI dla okręgów wojskowych i poszczególnych rodzajów wojsk. Pierwsza narada tych komisji odbyła się w Chorzowie 6 grudnia 1981 r. Określono na niej najważniejsze cele ich działalności:

- koordynowanie całokształtu pracy WKI ZHP na terenie danego OW lub RSZ
- organizowanie wspólnie z Radami Młodzieżowymi narad i szkoleń,
- podejmowanie inicjatyw wychowawczych i współdziałanie w tworzeniu programu ZHP,
- uczestnictwo przez członków WKI ZHP w centralnych i regionalnych akcjach ZHP,
- utrzymywanie stałych kontaktów przez przewodniczących komisji koordynacyjnych z przewodniczącym Centralnej Komisji WKI ZHP w SZ. Komisje powoływano na zbiórkach komendantów WKI z danego OW lub RSZ. W jej skład wchodziło 7-11 instruktorów. Na czele stał przewodniczący, biorący udział również w pracach prezydiów rad młodzieżowych. Zbierano się raz na kwartał. Kadencja trwała jeden rok. Całokształtem prac wojskowych kręgów instruktorskich kierowała Centralna Komisja WKI ZHP w Siłach Zbrojnych składająca się z 19 do 21 instruktorów z WKI. W skład Centralnej Komisji wchodził z urzędu przewodniczący komisji koordynacyjnych oraz delegaci wybrani spośród komendantów WKI. Pierwsza ogólnopolska zbiórka komendantów WKI odbyła się w Oleśnicy, w dniu 6 kwietnia 1982 roku. Komisja zbierała się raz na kwartał, a jej kadencja trwała dwa lata.

Na II Ogólnopolskiej Zbiórce Komendantów WKI ZHP w Siłach Zbrojnych, uchwałą z dnia 4 grudnia 1983 r. ustanowiono odznakę-symbol

WKI ZHP. Odznaka odzwierciedlała miecz grunwaldzki o wysokości 3 cm, na gardzie (jelcu) jego rękojeści widniał napis „WKI”, a na ostrzu miecza umieszczono – lilijkę harcerską z inicjałami słów „Ojczyzna, Nauka, Cnota”, zwierzchną skrótami ZHP. Odznaka była wykonana z metalu: lilijka w kolorze złotym, miecz w kolorze srebrnoszarym. Otrzymał ją każdy żołnierz – instruktor WKI ZHP. Odznaki wykonał mistrz grawerski Jarosław Jakubowski z Poznania.

Na III ogólnopolskiej zbiórce komendantów WKI ZHP odbytej w dniach 21-24 listopada 1984 r. w Oleśnicy, dokonano szerokiego i wnikliwego podsumowania działalności WKI oraz ich Centralnej Komisji w trudnej dla Kraju sytuacji społeczno-politycznej i gospodarczej. Wysoko oceniono pracę dotychczasowego przewodniczącego, mjr. hm. PL Jana Bronisława Leśniewskiego. Od 1986 r. przewodniczącym CK WKI był ppłk hm. PL Borys Waszkiewicz. W tym okresie nastąpiły zmiany w składzie Centralnej Komisji WKI ZHP. Powołano m.in. kpt. hm. PL Krzysztofa Majera (obecnie płk rez. korespondent „GWIR”) z WOPK oraz ppor. hm. Andrzeja Dominika Ohde (obecnie kpt rez.) z WL. W czasie obrad stwierdzono, że w związku z odejściem znacznej liczby instruktorów WKI ZHP do rezerwy, przy jednoczesnym zmniejszonym przybyciem żołnierzy do odbycia zasadniczej służby wojskowej, nastąpił spadek ilościowy liczby kręgów i instruktorów WKI. Według danych z 1984 r. w SZ działało 258 kręgów instruktorskich, skupiających w swoich szeregach około 3700 instruktorów. Fakt ten nie wpłynął w większym stopniu na realizację zadań w zakresie wychowania patriotyczno-obronnego. W obozach harcerskich uczestniczyło 870 instruktorów harcerskich w żołnierskich mundurach. Należy w tym miejscu podkreślić, że instruktorzy WKI – żołnierze zawodowi, ze względu na brak uregulowań prawnych między Główną Kwaterą ZHP a Ministerstwem Obrony Narodowej w sprawie oddelegowywania na obozy harcerskie, brali udział w Harcerskiej Akcji Letniej, w większości w ramach własnych urlopowych wypoczynkowych w tym autor niniejszego tekstu.

W skład Główniej Kwatery ZHP wchodził przewodniczący Centralnej Komisji WKI ZHP. Natomiast w komendach chorągwi komendanci WKI byli obecni w wydziałach starszoharcerskich lub organizacyjnych. Także w hufcach, na terenie których działały WKI, ich komendanci uczestniczyli w radach hufców. Jeżeli warunki służbowe na to pozwalały, instruktorzy WKI pełnili obowiązki komendantów szczeptów lub drużynowych. Z kolei członkowie kręgów pełnili funkcje komendantów, oboźnych i drużynowych na wielu obozach harcerskich, zuchowych i drużyn specjalnościowych. Szczególnie na tych ostatnich obecność wojskowych instruktorów ZHP była nieodzowna. Instruktorzy uczyli młodzież harcerską typowo wojskowych czynności, jak: musztry, terenoznawstwa, samarytania, nauki budowy linii telefonicznej, obsługi radiostacji, strzelania z broni sportowej, walki wręcz. Organizowali akcje w zakresie honorowego krwiodawstwa i w zalesianiu nieużytków. Uczestniczyli w: alertach, festynach, rajdach harcerskich. Często byli współorganizatorami manewrów techniczno-obronnych, zabezpieczając je od strony fachowej i specjalistycznej, szczególnie w takich konkurencjach, jak w wieloboju sprawnościowym, sanitarnym, gry taktycznej, podczas pokonywania zapór chemicznych i minowych oraz w strzelaniu z broni sportowej. Komendanci hufców wysoko oceniali współpracę, nie wyobrażając sobie normalnej pracy wielu szczeptów i drużyn bez udziału instruktorów WKI ZHP. Ponadto wielu harcerzy, wzorując się na żołnierskiej postawie i zdyscyplinowaniu, swoich opiekunów z WKI, podejmowało decyzje zostania żołnierzem zawodowym.

Na terenie Wielkopolskiej Chorągwi ZHP, WKI podjęły działalność w latach 1960-tych i na początku lat 1970-tych w uczelniach wojskowych w: Wyższej Oficerskiej Szkole Samochodowej im. Aleksandra Waszkiewicza w Pile, Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Pancernych im. hetmana Stefana Czarnieckiego w Poznaniu i Wyższej Szkole Oficerskiej Służb Kwaternistrzowskich im. Mariana Buczka w Poznaniu (w pierwszej połowie lat 1970-tych). Po I naradzie komisji koordynacyjnych WKI ZHP w Chorzowie (6 grudnia 1981 r.) i Wytycznych Rady Młodzieżowej Wojska Polskiego z 6 kwietnia 1982 r., powstały sprzyjające warunki działalności WKI ZHP także w Jednostkach Wojskowych.

Realizując wytyczne I narady Komisji Koordynacyjnej WKI ZHP odbytej w Chorzowie 6 grudnia 1981 r., w Wojskach Lotniczych powołano do życia Komisję Koordynacyjną WKI ZHP. Jej przewodniczącym został mjr hm. Bogdan Bigosiński. 28 czerwca 1984 r. na posiedzeniu Komisji Koordynacyjnej WKI WL wybrano nowego przewodniczącego – ppor. hm. An- ➤

drzeja Dominika Ohde. W jej skład weszli także: ppor. phm. Kazimierz Świński, st. chor. phm. Bogdan Jagiełło i plut. pchor. phm. Zbigniew Siemieniuk. Przeniesienia służbowe powodowały częste zmiany w składzie Komisji, które miały miejsce w następnych latach, dezorganizując częściowo jej funkcjonowanie. W Wojskach Lotniczych według danych z 1986 r. działalność przejawiali 27 WKI ZHP. Były to kręgi instruktorskie wyróżniające się lotniczym charakterem, wykorzystujące lotniczą historię, jej duże tradycje w procesie wychowania patriotyczno-obronnego młodzieży skupionej w drużynach i szczeplach ZHP. Oddziaływały również na młodych ludzi spoza tej organizacji. Lotniczą działalność harcerską prowadzili instruktorzy WKI ZHP, będący żołnierzami zawodowymi, a także żołnierzami służby zasadniczej, jak również słuchacze szkół i lotniczych ośrodków szkoleniowych. Na zbiórkach harcerskich popularyzowali osiągnięcia polskiego lotnictwa w przeszłości, w teraźniejszości. Młodzież chłonna wiedzy w tej dziedzinie, chętnie garnęła się do drużyn przez nich prowadzonych. Ciekawą formą pracy instruktorskiej było rozwijanie modelarstwa lotniczego. Instruktorzy WKI ZHP borykali się także z trudnościami w swej pracy harcerskiej. Prośby komendantów WKI ZHP do swoich przełożonych o oddelegowanie instruktorów na obóz harcerski były często załatwiane odmownie. Dowództwo wskazywało, że instruktorzy ZHP – żołnierze zawodowi mogli się udać na obóz harcerski, ale w ramach swego urlopu wypoczynkowego, natomiast żołnierze służby zasadniczej – w ramach przysługującego im urlopu za I lub II rok służby i ewentualnie urlopu nagrodowego. Podobne decyzje dotyczyły podchorążych i kadetów. Brakowało w tym zakresie uregulowań prawnych pomiędzy MON, a Główną Kwaterą ZHP. Mankamentem też był charakter służby wojskowej, a co za tym idzie częste zmiany garnizonów przez żołnierzy zawodowych – instruktorów WKI, którzy po przeniesieniu, nie zawsze zgłaszali się do WKI działającego w ich nowym miejscu służby. Ze względu na to, że WKI ZHP nie mogły prowadzić samodzielnej gospodarki finansowej wiązały się z tym trudności z pozyskiwaniem funduszy na organizację imprez i zabezpieczenie logistyczne.

Wojskowe Kręgi Instruktorskie to ewenement w historii Związku Harcerstwa Polskiego. Skupiały w swych szeregach około 4 tys. instruktorów w żołnierskich mundurach. Harcerscy wychowawcy z WKI konsekwentnie kształtowali w codziennej pracy szczeplów i drużyn, postawy patriotyczno-obronne dzieci i młodzieży. Na szczególnie podkreślenie zasługuje duży wysiłek włożony w przygotowania i następnie realizację działań związanych z manewrami techniczno-obronnymi. Członkowie WKI, wkładali wiele pracy w proces szkolenia drużyn harcerskich na eliminacje w hufcach, chorągwiach, a później na Centralne Manewry. Niewątpliwie, całokształt przedsięwzięć związanych z przygotowaniem i przebiegiem imprezy był okazją do szerszej popularyzacji idei wychowania patriotyczno-obronnego, wojskowego szkolnictwa, a także umacniania więzi wojska ze społeczeństwem. WKI wiele uwagi poświęcały również przy organizacji sportów obronnych, biegów specjalnościowych, rajdów i podnoszenia w tych dziedzinach kwalifikacji harcerki i harcerzy. Instruktorzy WKI wraz ze swymi wychowankami zasadzili wiele hektarów lasu i te drzewa wciąż rosną. Ponadto aktywnie włączali się do honorowego krwiodawstwa.

Znacznie łatwiej przychodziło odbywanie zasadniczej służby wojskowej tym żołnierzom, którzy mieli za sobą doświadczenia harcerskie. Nabyte w codziennej pracy harcerskiej umiejętności i nawyki w znacznym stopniu ułatwiały tę służbę, do której wnosili oni poczucie honoru, poszanowanie munduru i tradycji. Z okresu działalności w harcerstwie pod okiem instruktorów z WKI, młodzi ludzie wynieśli umiejętności radzenia sobie w trudnych warunkach, orientacji w terenie, udzielania pierwszej pomocy sanitarnej i zgodnego współżycia w kolektynie. Ta grupa żołnierzy służby zasadniczej nigdy nie sprawiała kłopotów w przestrzeganiu dys-

cypliny wojskowej i bez problemów opanowywali elementy musztry wojskowej oraz Regulaminu Służby Wewnętrznej i Wartowniczej. Wiedzę z tych dziedzin poznawali wcześniej na zbiórkach i obozach harcerskich. Dzięki zaangażowanej pracy członków WKI wielu ich wychowanków podejmowało akces studiowania na uczelniach wojskowych, co sprawiało wiele satysfakcji instruktorom wojskowym. Z kolei dla instruktorów WKI z uczelni wojskowych doskonalenie swoich umiejętności i wiedzy w pracy z harcerzami powodowało, że stawali się wybitnymi znawcami wojskowego rzemiosła, nauczycielami i wychowawcami żołnierzy, które owocowało w czasie praktyk i później na stanowiskach dowódczych. Owocna współpraca między wojskiem a ZHP kwitła od połowy lat 1960-tych, podtrzymywana przez instruktorów WKI – pasjonatów harcerstwa. W latach 1980-tych zaczęła słabnąć. Zmalała ilość WKI ZHP. Dowódcy jednostek wojskowych w bezpośrednich rozmowach deklarowali chęć współpracy poprzez udzielanie pomocy logistycznej, lecz gdy szło o oddelegowanie członka WKI ZHP na obóz harcerski lub zimowisko, uszytywniali swe stanowisko w tej kwestii, nie wyrażając zgody na wyjazd. Zastaniali się brakiem uregulowań prawnych, co zresztą istotnie miało miejsce, gdyż przez cały okres działalności WKI ZHP nie został wydany żaden dokument między MON, a GK ZHP regulujący tę sprawę. Jedyne dobra wola niektórych dowódców jednostek wojskowych sprawiała, że części członków WKI udało się wyjechać za swą drużyną na obóz harcerski. Społeczno-polityczne i ekonomiczne uwarunkowania po roku 1989 nie okazały się korzystne dla harcerstwa. Wszystko to działo się ze szkodą dla dzieci i młodzieży, która zawsze garnęła się do munduru i współpracy z żołnierzami – instruktorami, będącymi dla nich wzorem obowiązkowości, dyscypliny organizacyjnej wyrażającej się punktualnością i aktywnością. Jednak, na początku lat 1990-tych runął przez lata budowany proces wychowania patriotyczno-obronnego, którego nośnikiem były właśnie WKI ZHP. Niewątpliwie złożyło się na to wiele czynników. Nastąpiła restrukturyzacja Sił Zbrojnych, likwidacji uległo wiele wyższych szkół oficerskich i ośrodków szkoleniowych, a wraz z nimi rozwiązano znaczną ilość jednostek wojskowych. Ponadto, z wielu szkół podstawowych i średnich zostało harcerstwo „wyprowadzone”. Część dyrektorów szkół nie widząc potrzeby istnienia u siebie drużyny harcerskiej, pod pozorem „potrzeby zwiększenia” ilości sal lekcyjnych, zabierała harcówki, z takim trudem i zaangażowaniem urządzonych, wspólnie przez harcerzy z instruktorami WKI ZHP. Potraktowano harcerzy jak zbędny balast, a niewiele wcześniej bez ich udziału w szkole nie odbywały się uroczyste apele lub „Dni patrona szkoły”. Spowodowało to m.in. drastyczne zmniejszenie stanu ilościowego harcerstwa. Odtąd w wielu środowiskach w ogóle nie było harcerstwa, i to w miejscach, w których przed rokiem 1990 istniały silne szczeple (w szkołach), a nawet hufce harcerskie (w małych miasteczkach). Zaczęło funkcjonować błędne rozumienie, że ZHP to relikw PRL-u, podporządkowany władzom partyjnym. Faktem jest, że ówczesne władze próbowały sobie podporządkować ruch harcerski. W rzeczywistości jednak, instruktorzy i harcerze kierowali się Prawem Harcerskim i obce im było uprawianie polityki. Błędne decyzje i brak większego zainteresowania harcerstwem ze strony władz państwowych, a szczególnie Ministerstwa Edukacji Narodowej spowodowały w harcerstwie niepowetowaną stratę. W znacznym stopniu zmniejszono dotacje dla ZHP, czym uniemożliwiono wyjazdy dzieci na obozy harcerskie. Tymczasem najważniejszym celem ZHP, stawianym na pierwszym miejscu był zawsze interes dzieci i młodzieży, bo to właśnie ruch harcerski umożliwiał ich rozwój, jak również kształtował określone postawy i wychowywanie prawych i aktywnych obywateli Polski.

Tadeusz Böhm

RYTUAŁY, ŁASKA LOSU, CZY NIESZCZĘŚCIE?

Czy ceremoniał, asysta wojskowa i w ogóle rytuały powinny być warunkowane (ich zakres, rodzaj i treść) kryteriami politycznymi i przekonaniami? Niel. Zasadniczym kryterium ich czynienia to służba Polsce, dobro ogólne, narodowe. Szczególnie zaś powinniśmy pamiętać o tych, którzy walczyli o niepodległość naszej ojczyzny. Ale niestety, w obecnej naszej polskiej rzeczywistości o ceremoniale pogrzebu decyduje instytucja, któ-

ra wyrokuje o asyście w czasie pochówku żołnierzy zawodowych. To IPN wydaje w tej sprawie decyzje. Nieważne są zaśluzgi w walkach na froncie wschodnim, a przekonania i poglądy zmarłego kombatanta, jego okresy działalności politycznej i społecznej w czasach pokojowej służby Polsce.

Uczestniczyłem w kilku pogrzebach zmarłych oficerów, m.in. chowano oficera w stopniu pułkownika, który będąc zastępcą dowódcy batalionu do spraw wychowawczych, walczył na bitewnym szlaku, forsując Wisłę i uczestnicząc w bojach o Berlin. Dla niego nie było asysty wojskowej, nie żegnał go sztandar, na który przysięgał walczyć o niepodległą Polskę. Był tylko sztandar ZZWP, którego był aktywnym działaczem ☛